

Byggandets kultur

Inför min avgång som professor i Konstruktionslära vid Arkitekturskolan på KTH finns det anledning till reflektion. Hur väl står sig ett tekniskt ämne i utbildningen av arkitekter, förstår man något av strukturmekniken, är materialen och hantverken kända, byggnadstekniken?

Uppfattningen är allmän, att arkitekter bör få med sig från sin utbildning en känsla av samhörighet med andra yrkesgrupper inom byggandet, språket och en viss insikt om vad andra gör. Arkitektens roll är viktig, men inte alltid den viktigaste. Lyckas detta? Eftersom byggnadsverksamheten i landet är framgångsrik i dagens konjunktur måste svaret bli ett ja, åtminstone i stort. Arkitekterna fungerar. Men gör KTH och övriga högskolor någonting för att befrämja situationen, eller är det företagandets förtjänst, kulturen på arkitektkontoren?

KTH har länge strävat till en överbryggande samhörighet mellan olika utbildningslinjer. Långt tillbaka tog sig detta uttryck i gemensamma kursmoment, senare i en sammanslagning i ALV, varigenom arkitekter, lantmätare och arkitekter bildade en gemensam delfakultet. Försöket att skapa samhörighet misslyckades, det saboterades, kulturerna var alltför olika, trots att man då ännu upprätthöll en avdelningsstruktur inom A. Mitt ämne, Konstruktionslära, hade identitet som egen avdelning, med den uttalade uppgiften att bilda länk mellan arkitektur och övriga ingenjörsmännen. Detta var svårt, då som nu, eftersom avdelningarna har gränser och man främst måste se till sin egen verksamhet.

Bo-Göran Hellers,
civ ing SVR, K64,
professor, KTH-Arkitektur

Nu görs ett nytt försök – en skola, ABE (Architecture and the Built Environment), har bildats, den största av KTH:s elva skolor. Institutionen för arkitektur har tillförsäkrats en särställning inom skolans ram – en delikat konstruktion med inbyggda risker för spänningar och osämja. Avdelningsstrukturen inom arkitektur är dessutom under upplösning – undervisningen organiseras inte längre ämnesvis utan av årskursansvariga, som väljer fritt ur tillgängligt utbud av kompetens. Under en övergångstid, och kanske också på längre sikt, är en sådan matrisorganisation dyrbar, och ekonomin inom utbildningen av arkitekter har länge varit en visa, trots relativ generösa kursanslag från KTH. Nu kommer dessa att höjas ytterligare under

2007, till lättnad för hela skolan. Men i dess styrelse är förståelsen svag för arkitektens särart.

Efter mig ska mitt ämne heta Arkitekturteknik, gärna det. Men rollen som länk till övrig ingenjörsutbildning tonas ner. Ämnet får ställning som stödämne till den centrala arkitekturen, vilket inte är bra. Framtiden är oviss och alla ämnen borde ges samma vikt inom utbildningen. Men motsättningen går djupare än så – arkitektur är ett i grund och botten konstnärligt ämne med rötter i romantiska föreställningar om fantasins primat över material, medan ingenjörsmännen vilar på naturvetenskaplig och materiell grund. Det är 1700-talets upplysning mot 1800-talets romantik. Det tidigare idealet för en arkitekt, sådana jag själv arbetat tillsammans med, var att behärska verktygen för att framställa den estetiska målsättningen, att förena romantiken med logos. Detta avspeglades tydligt i utbildningen. I vår tid verkar en fortsatt specialisering gynna enbart konstnärligheten. Man kan bli antagen till utbildning på enbart konstnärliga meriter, vilket inte precis underlättar undervisningen i naturvetenskap.

I denna situation försöker vissa högskolor lansera en ny sorts arkitekt, en civilingenjör med arkitektprofil. Architectural Engineering, en ny specialisering. Eftersom begreppet arkitektur har stor dragningskraft på unga sinnen har denna snabbt rönt stor framgång. Kanske ser vi här de verkliga arvtagarna till den gångna generationen av allkunniga arkitekter. Men räcker deras fantasi till för att skapa det verkligt nya, eller får vi en ny kategori av ingenjörer, som talar arkitektens språk men utan känsla? Framtiden får utvisa.

Det verkligt glädjande i dagens situation är företagsamhetens, speciellt arkitektkontorens, insats för att befrämja byggnadskulturen. När den nyutbildade arkitekten möter den ekonomiska verkligheten sker tillnyktringen förbluffande snabbt. Konstnärligheten får sin rätta plats i arbetet, ingenting försummas eller går förlorat, tycks det, trots att trycket från teknik och ekonomi måste beaktas. Det är kanske rentav så, att verklighetens villkor känns uppfrysande, befriande ur akademiernas tvång och magra resurser. Som gammal lärare upplever man ett helt annat bemötande vid besök på arbetsplatser och kontor än på skolan – intressanta frågor, friska kommentarer. Det känns som att man faktiskt gjort en insats för byggandet, livsnerven vibrerar!